

HER PAZARTESİ

Turgut Uyar (Ankara, 4 Ağustos 1927 - İstanbul, 22 Ağustos 1985) İstanbul'daki ilköğreniminden sonra, Konya Askeri Okulu, Bursa Işıklar Askeri Lisesi ve Askeri Memurlar okulunu bitirip Posof, Terme ve Ankara'da personel subayı olarak görev yaptı. 1958'de askerlikten ayrılarak Türkiye Selüloz ve Kâğıt Sanayii'nin Ankara şubesinde çalışmaya başladı. Emekliliğinden sonra İstanbul'a yerleşti. İkinci Yeni'nin, Edip Cansever ve Cemal Süreya ile birlikte öncü şairlerinden olan Turgut Uyar, hece ölçüsüyle yazdığı ve toplumsal konuları işleyen ilk iki kitabından (*Arz-ı Hal*, 1949; *Türkiyem*, 1952) sonra, *Dünyanın En Güzel Arabistanı*'yla (1959) bireyin iç dünyası, yalnızlığı ve açmazını eksen tutan bir yaklaşımla, dilde ve duyarlılıkta yeni imkânları zorlayan bir şiirin peşinde oldu. *Tütünler Islak* (1962) ve *Her Pazartesi*'de (1968) koruduğu bu çizgiyi, *Divan*'la (1970) geleneksel şiirin kalıplarına, *Toplandılar* (1974) ve *Kayayı Delen İncir*'le (1982) söz konusu dönemde yaşanan sınıfsal mücadelenin yansımalarına açtı. Abdülhak Hamit Tarhan ve Yahya Kemal Beyatlı'dan Oktay Rifat ve Metin Eloğlu'na, tek şiirden yola çıkarak bir dizi şairi incelediği *Bir Şiirden* (1983) adlı bir de inceleme kitabı bulunan Turgut Uyar'ın, *Tütünler Islak* ile 1963 Yeditepe Şiir Armağanı, *Kayayı Delen İncir* ile 1982 Behçet Necatigil Şiir Ödülü ve *Büyük Saat* (1984) ile Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü vardır.

Turgut Uyar'ın
YKY'deki kitapları

- Büyük Saat - Bütün Şiirleri (2002)
Korkulu Uсталık - Şiir Üzerine Yazılar, Söyleşiler,
Soruşturmalar, Bir Şiirden (2009)
“Yitiksiz” (Kitaplarına Girmemiş Şiirleri) (2010)
Dünyanın En Güzel Arabistanı (2016)
Veys (2017)
Bir Şiirden (2017)
Elele Okuyalım - Yazılar ve Söyleşiler 1978-1984 (2018)
Divan (2019)
Kayayı Delen İncir (2024)
Her Pazartesi (2024)

Doğan Kardeş

- Göge Bakma Durağı - Seçme Şiirler (2008)

TURGUT UYAR

Her Pazartesi

62-67 Notları

Şiir

YAPI KREDİ YAYINLARI

İçindekiler

- 9 • Öndeyiş
10 • Bağlı Kalmanın Yeri
12 • Bir Duymak
13 • Son Üçü Beş
16 • Son Su
17 • Çağdaş Yeri Mızrağın
19 • Kuşun Yeri Beklemek
21 • Ahd-i Atik
28 • Atları Seven Bir Çocuk
31 • Kadirga
35 • Ölü Yıkayıcılar
50 • Yenilgi Günlüğü
61 • Güneşi Bol Ülke
63 • Açıklamalar
66 • Büyük Saat
69 • Bilirim Bir Kışa
Hazırlanmayı
71 • Hemofili
75 • Herkes
77 • Federico Garcia Lorca
İçin Üç Şiir
79 • Büyük Gurbetçi
81 • Malatyalı Abdo İçin Bir
Konuşma
87 • Ağıtlar Toplamı
94 • Bir Haziran Tüketimi
Üstüne
96 • Bir İntihar Akşamı
Üstüne Söylenti
98 • Yeşile Geçit
102 • Her İki Adımda Bir
Uygunsuzluğunu...
103 • Yaralı Olduğunu Sanan
Birisinin Hüznüne Gazel
105 • Hızla Gelişecek
Kalbimiz
108 • Biraz Daha

Her Pazartesi

(62-67 Notları)

ÖNDEYİŞ

akşam, azıcık!.. alnımın azıcık yüksek kaldığı
lâstiklerin, benzinlerin, bonoların azıcık ufaldığı

Bir odada, azıcık!.. günlükten ve grevden
Nüfus kâğıdı, terazi ve peynir beklemekten

Ellerimle koparıp aldığım, sahip olduğum ışık
Bir odada azıcık!..

BAĞLI KALMANIN YERİ

Akıyor şarkısı büyük bedenin,
Kovuşturulan şarkısı. Bir meydana
Hep meydanlara. Meydanlara.
Nasıl bakıyorsa bir koltuk bir duvara,
Başkaldırmanın sınırlandırıldığı bir dünyada
Akıyor...
Kovuşturulan bir kan gibi.
Bir pasaport, bir okyanus ve biraz uçak
Ve biraz ilkel şarkı,
Ve biraz “geçmiş yazlar, kiraz ağaçları”
Neyi kurtarabilir.
Kovuşturma. Suçlu ve atak...
İki taraf da kararlı. Ve atak...
Akıyor kan gibi, büyük şarkısı, kan gibi
Beden akıyor, kendisi akıyor sulara,
Yadsınan beden. Ölebilen.
Başkaldıran...
Tek başkaldıran...

“Yatılan bir yataktan kalkmak,
Mektuplar açıp okumak
Biraz çocuklar sevmek
Daracık katlarda oturmak
Biraz kutsal kitap okumamak
Duvarlara resimler çakmak...
Duvarda 205 pipo
Duvarda düğmeler.
Duvarlara yakışmak...”

Sonra bir tutku gibi girince akşam, oraya
 Akşam oraya.
 Oturup oturup nehirleri anlatmak...
 Ve hep umutlu olmak umutlu olmak umutlu olmak
 Oturup oturup nehirleri anlatmak.

Motorlar girince oraya ve kovuşturmalar
 (ve askerden değil polisten korkmak)
 Ki mahkûmlarla mankenler yerinde rahat.
 Bedenin suçları sürünce aralarda,
 Artık biraz da kutsal kitapları okumak.

“Eski asker, duvara resimlerini çakardı
 Duvarda 205 pipo.
 Kimin 205 piposu var...
 Duvarda geniş bir soru?..
 Yanlış bir yalnızlık mı?
 Yanlış bir kovuşturma...
 Yanlış bir eski...”

Herkes yerindedir. Haç büyüklüğü..
 Ve büyük tövbe. Büyük kovuşturmalar.
 Kayık dar geliyor nehirlere, itiraflara, odaya
 Bir hüzüne. Karşıdan bir cinse, motorlara...
 Kovuşturma büyütüyor..

“Ağzında mendil tutan bir adam
 biliyor şarkısız kaldığımı...”

Bir şarkı yaparsa durgunluğundan...

BİR DUYMAK

Eylül karmaşası!..

bir solgun geminin belirsiz su kesiminde,
kendisi hatırlanan bir soğuk, bir soğuk ki,
ve etlerin,
sonuçsuz bir ayaklanmaya yöneltildiği bir akşam,
bir akşam ki
kendisi hatırlanan bir alkol ve bir okul
kendisi hatırlanan beyaz yahut mavi bir alkol.

Ölüm aşka bir karşılıktır ve aptalca,
sapsarı boyları evet boyları o bazı resimlerin
birtakım resimlerin.
Kalabalıklar ve dönemler ve
arınıp gitmeye çalışan bir ölü
o solgun geminin su kesiminde

o güzel imgesi mutsuzluğun,
– Karşısında alkolden utandığım –Portrait of an unknown–

Eylül karmaşası!..

SON ÜÇÜ BEŞ

“Son çamaşırları ipten aldılar,
 çorapları ve patikleri ipten aldılar.
 Nasıl olsun? Onlara göre değil.
 Bu böyle bir karanlık –iyi. Her şey ölü!..
 Gibi.
 Çizmelerin ve pudraların düşkün görüldüğü
 ve ay-altında alım satımın.
 Üstelik,
 Çocukların bile diabetis mellitüs’ten
 öldüğü.
 Ey yaşlı kararsızlık, anla tenhaliğini,
 korkunç sessizlik,
 ve işte son akşam saati
 yıldızlara geç kalmış olmanın.”

Hepsi geldi – yerlerini aldılar – memesini tutan bir kadın –
 çocuksuzluğunu ve memesizliğini tutan bir kadın
 çocuklarını andı ansızın – başkaları katlanır metrelerini cepleri-
 ne koydular – ölçtüler biçtiler – öyle koydular – gök onlardan-
 dı – Toplantı üçe kadar sürdü – yani üçe kadar toplandılar –
 belki de üçü geçiyordu – ama onlar üçe kadar sandılar –
 Karşılıklı olmak yoktu – karşılıklı değildiler – tek –
 ya olmak ya olmamak – yoktular – yok gibi vardılar –
 Artık su geçmişti – (bir anı sanılan su) yapılar
 bitmişti – Ah, çirkin sonuç
 olağan ve çirkin akustik yetersizlik – ve son akşam saati –
 hurmaları, uzun ovaları – uzun ovaları – her şeyin
 bugüne olduğu –
 kır resimlerini – yalnız Pan – andılar – ve –
 ölülerini – sonra Akdeniz – bütün bir şey – sonra bir deniz –
 sonra –
 ve – gömecek olduklarını andılar –

(Kıyılardan gelen gelin, ne güzelsin!..
Ne güzel bir alayın var ardında. Ne güzelsin!..
Gelişin, o sonsuz biçim!.. Seni övmeli!.. Yaşadığımızı,
gizlice..
Göklere, dumanlara, sertliklere karşı, seni övmeli!..
Mutlu gemilerin son akşamı, son dirlik!..
Son belli belirsiz umutsuzluğu yaralı kalplerimizin...)
Son bayrak – Hurmaları – ölülerini ve gömecek olduklarını
andılar –

Oturum üçte bitti – yani tam üç'e kadar toplandılar –
Ah, yaralı kalpler –
– belki de üç'ü beş geçiyordu – ama –
onlar üç'e kadar sandılar –

“Birden. Çamaşırları ütülemediler, buruşuk.
Artık nehirler mi kapandı... Ne yazık!..
Sahi,
bir resimden. Artık. Mutluluğun ayıp görüldüğü
birden geçip yiten son eski zaman.
Son akşam saati. Son buğu. Her şey
ölü. Öfkenin sonsuz bir anlam gibi
görüldüğü. Çocukların bile öldüğü...
Son.”

Oturum nehirlerden konuşularak bitti – üçte – evet – belki –
üçü beş geçe – belki üçü beş geçe –
radyolar yazmadı – gazeteler söylemedi –
evlerde – üçte – kalktılar –
zaten ayaktaydılar – oturum sözgelimi –
söz istemediler – evliliklerini yaşadılar sadece.
(Ah, kolkola gece saatleri, daha ileri saatler,
saatleri o vakte kurmalar. Her şey ne kolayken
pazar gömlekleri kolayken,
arada bir, birbirine anlamlı dirsek vurmalar
öldüğümüzü, çocuksuzluğumuzu bir hatırlamasalar..)

Nehirler,
 kapanınca saat kaç?.. Üçü beş!..
 Bu son muydu?.. Üç'ü beş?.. Ne yazık üç'ü beşe..
 Bir daha yok mu üç'ü beş?..
 Demek, bu, son üç'ü beş!..
 – Senin salatını seviyorum sevgilim,
 geceni de,
 Demek bu son üç'ü beş?.. Geç kalmayalım, çabuk
 olalım!..)
 Ne yaptılar?.. Ah sonsuz sonuçsuzluk – yaşlı kararsızlık –
 ne yaptılar – ne yapardılar –
 Oturum üçte bitti – Belki üç'ü beş geçe – Ne –
 oturdular –
 söz istemediler – yakındılar – inandılar –

“Sakin akşam kimi olsa götürürdü
 bir yüzün,
 bir diri hüznün ağır ağır öldürüldüğü
 kimin öldürüldüğü.
 Son akşam saati. Bitmez sevecenlik.
 Yıkanmış çamaşırları giydirdiler
 giydiler.
 kadehler ve çatal – bıçaklar, kunduralar ve
 bir şeyin sadece kendi anlamında görüldüğü...”

Gece geldi – gelmişti – sevindiler – oturum bitti – bitmişti –
 söz istemediler – söylemişlerdi çünkü,
 Kim?..
 (Sen ne iyisin, dediler.
 o kadar dediler.)